

פסקי תשובות אורח חיים סימן תקפא אות יב

יב. בענין המנהג לומר מזמור 'לדוד ה' אורי וישעי' בימי הרחמים והרצון

מ"ב סק"ב: ונוהגין במדינתנו מר"ח אלול לומר בכל יום אחר גמר התפילה מזמור לדוד ה' אורי וכו' בוקר וערב ואומרים אחריו קדיש וכו' עד שמיני עצרת ועד⁸⁵ בכלל וכו'. והוא⁸⁶ עפ"י מדרש שוחר טוב (תהלים כ"ז י"ד) שדורש 'אורי' - בראש השנה 'וישעי' - ביוה"כ, וכן⁸⁷ כי יצפנני בסוכו מרמז על סוכות, ומוזכר בו⁸⁸ י"ג שמות הק' כנגד י"ג מדות הרחמים שאומרים בסליחות, וגם⁸⁹ בכל ימות השנה מסוגל אמירת מזמור זה לכמה ענינים.

ובשם כמה⁹⁰ מגדולי הדורות מובא שלא נהגו לאומרו בסדר התפילה בימי הרחמים והרצון, כי⁹¹ אינו מובא בכתבי האר"י ז"ל ובשלחן ערוך, אמנם כבר נתגלו לנו⁹² כתבי קודש מתקופה של תלמידי תלמידיהם של האר"י והרח"ו ז"ל המביאים בשם תלמידי האר"י ז"ל המנהג לומר לדוד ה' בימים אלו. ואכן המנהג נתפשט בכל תפוצות ישראל לאמרו "כי⁹³ כל האומר מזמור זה מר"ח אלול עד שמח"ת אפילו גזירה רעה נתונה על האדם מן השמים יכול לבטלה, ומבטל מעליו כל גזירות רעות וקשות ויוצא בדימוס זכאי בדין", אלא שנתחלקו⁹⁴ מנהגי הקהילות בזמן אמירתו, אם במנחה או במעריב, ובמקום אמירתו אם בגמר התפילה או לאחר שמו"ע לפני חצי קדיש או לפני קדיש תתקבל, וכל אחד יעשה כמנהגו הטוב.

⁸⁵ . אבל בשמח"ת בחו"ל א"א אותו (זולת כמה ק"ק), דרך בשמיני עצרת שעדיין יושבים בסוכה ושייך הרמז כי יצפנני בסוכו, ובשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' פ"ז) דלפ"י בארץ ישראל אין לומר בשמ"ע, דאין יושבים בסוכה, וכ"ה בס' הליכות אבן ישראל (אלול פ"א אות א') דבשמ"ע בא"א אותו, אך המנהג הפשוט לומר, ומרומז בו גם שמיני עצרת - 'בצור ירוממני' על שם 'הנני עמד לפניך שם על הצור וכו' ויצא ממנו מים ושתה העם (שמות י"ז ו'), ובשמ"ע מתפללים על הגשם.

⁸⁶ . אלף למטה סק"ה.

⁸⁷ . שם.

⁸⁸ . פנים יפות עה"ת (ויקרא ט"ז ל') הו"ד בס' הליכות עולם.

⁸⁹ . החיד"א זי"ע בספרו מורה באצבע סעי' ל"ז וסנסן ליאיר בסוה"ס.

⁹⁰ . בס' לב שמח החדש מביא ששמע מהרה"ק מפורסב זי"ע ששמע מאביו שאביו היהודי הק' זי"ע לא אמרו משום שרבו מלובלין זי"ע לא אמרו, וכ"ה במעשה רב (אות נ"ג) שהגר"א זי"ע לא אמר לדוד ה', ועוד מביא בסידור בלב שמח מכתבו דהרה"ק מרוזלא זי"ע שהרה"ק מרופשיץ ומזידיטשוב זי"ע לא היו אומרים מזמור זה בחודש אלול ותשרי בסדר התפילה, ובילקוט מנהגים מהרה"ק מאפטא שהוא וצאצאיו זי"ע לא נהגו לאומרו, ובאוצה"ח מנהגי צאנז (אות רכ"ו) שהרה"ק מצאנז זי"ע לא אמרו.

⁹¹ . כ"ה בשו"ת דברי יציב ח"ז סי' נ"ב ובשפע חיים ח"א סי' מ"ו ובאוצה"ח שם בשם הרה"ק מצאנז זי"ע, ועיין בשו"ת דברי משה להגר"מ הברשטאם צ"ל ח"א סי' ל"ד שמאריך בזה עפ"י כל הנ"ל, ומביא עוד מס' לב שמח החדש שמקור המנהג לאומרו בסדר התפילה בחודש אלול הוא מס' חמדת הימים שכידוע טיבו שנוי במחלוקת, וגדולי הדורות הקפידו מלחדש חידושים ותיקונים חדשים בתפילה.

⁹² . במאמריו של הר"ב לנדוי ז"ל מביא כמה מקורות לזה. א. ס' שערי רחמים לר"ח כהן תלמיד הר"ח ויטאל זי"ע "כל האומר המזמור מר"ח אלול עד שמח"ת אפילו גזירה רעה נתונה לאדם מן השמים יכול לבטלה", ב. ס' שם טוב קטן מרבי בנימין ביניש הכהן בעש"ט שאסף וליקט וחיבר מפי סופרים וספרים עץ חיים מהאר"י ז"ל וכו' נדפס בשנת תס"ו. ג. סידור האר"י שסודר ע"י הרה"ק רבי שבתי מרשקוב זי"ע (ועיין מש"כ על מקור זה בשו"ת דברי משה שם). ד. החיד"א בספרו הנ"ל "להלכה ולשמירה יאמר לדוד ה' וכו' מר"ח אלול עד מוציאה"כ וכן בהושע"ר וכן המנהג בעיה"ק חברון". ה. בסידור הרב (בעל התניא זי"ע) כלל את המזמור לאומרו בימי הרחמים והרצון שבהם עמד משה בהר וכו' (ועי"ש שם סימנים בהושע"ר).

⁹³ . לשון ס' שם טוב קטן הנ"ל, וכפי ס' שערי רחמים הנ"ל בשם הרח"ו זי"ע.

⁹⁴ . ובשו"ת דברי משה (שם סי' ל"ה) שהמתפלל במנין שאומרים אותו במנחה והוא אומרו במעריב ולהפך, וכן אם הוא אומר במקו"א בתפילה יכול לנהוג כמנהגו ואין בזה משום לא תתגודדו, כיון דאינו אלא מנהג ולא שאחד מורה היתר ואחד איסור, עיין שם נימוקים וראיות לזה, וכ"ה לקמן סי' תרנ"א אות י"ג וסי' תרס"א אות א', ובס' הליכות שלמה פ"א הערה 3 בשם הגרשז"א זצ"ל שיאמרנה עם הציבור, הגם שהוא אמרו בתפילה אחרת.